

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ГОРАЙ ОЛЬГА ВІЦЕНТІЇВНА

УДК 371.7:616-084:613.955

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР (ФЕЛЬДШЕРІВ) ДО
САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНОГО ВИХОВАННЯ І ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ЗІ
ШКОЛЯРАМИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Житомир – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент

Ковальчук Валентина Антонівна,

Житомирський державний
університет імені Івана Франка,
доцент кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Бобрицька Валентина Іванівна,

Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри освітньої політики;

кандидат педагогічних наук

Маркович Олексій Володимирович,

Рівненський базовий медичний коледж,
викладач.

Захист відбудеться 20 березня 2012 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 в Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 19 лютого 2012 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні важливим стратегічним завданням є залучення молодого покоління до ведення здорового способу життя. Усвідомлення на державному рівні складності ситуації щодо здоров'я населення, зокрема молоді, прагнення подолати негативні наслідки екологічної катастрофи знаходять відображення, передусім, у галузі законодавства. Так, основні положення Конституції України, що побудовані на демократичних засадах, визначають життя й здоров'я людини одними з найвищих соціальних цінностей. Концептуальна стратегія формування здорового способу життя сформульована в законах України „Про охорону дитинства” (2001 р.), „Про захист населення від інфекційних хвороб” (2009 р.), та ін. У провідних європейських країнах під егідою ВООЗ впроваджуються різноманітні профілактичні та оздоровчі програми, що базуються на стратегіях зміцнення здоров'я. В Україні активно реалізується міжнародний проект „Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю” (ЄМШСЗ).

Аналіз сучасних наукових досліджень переконує у наявності системи ефективних методів і засобів формування необхідних життєвих навичок здорового способу життя, одним із вагомих компонентів якого є санітарно-гігієнічне виховання і профілактична робота з підростаючим поколінням.

Професійній підготовці фахівців в Україні приділено значну увагу в контексті обґрунтування: теоретико-методологічних основ професійної підготовки (А. М. Алексюк, Г. П. Васянович, С. У. Гончаренко, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, А. О. Лігоцький, С. В. Лісова, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, В. В. Харабет); порівняльно-педагогічних досліджень вищої освіти (Н. В. Абашкіна, С. С. Вітвицька, В. М. Зубко, А. В. Козаков, А. А. Сбруєва, Л. П. Пуховська); вищої медичної освіти (І. Є. Булах, Ю. В. Вороненко, Б. П. Криштопа, Л. М. Романішина, Я. В. Цехмістр, В. Й. Шатило, М. Б. Шегедин).

У контексті наукового пошуку вагоме значення мають праці відомих вітчизняних (О. Р. Артюха, О. М. Балакіревої, В. І. Бобрицької, О. В. Вакуленка, М. В. Гриньової, Т. С. Грузевої, Т. О. Дем'янчука, О. Д. Дубогай, Л. Н. Завацької, О. М. Маюрова, А. М. Нагорної, В. М. Оржеховської, В. А. Сановської, С. В. Свириденка, Л. П. Сущенко, О. О. Яременка та ін.) та зарубіжних (Б. Брозовської, Б. Войнаровської, А. Облачинської та ін.) учених щодо впровадження здорового способу життя серед дітей, підлітків та студентів. Аналіз зазначених досліджень дає змогу стверджувати, що ефективність процесу впровадження здорового способу життя серед учнівської молоді, організації й здійснення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи залежить від цілісності системи роботи, забезпечення взаємозв'язку різних структур і організацій.

Однак, сучасна професійна освіта медичних сестер (фельдшерів) реалізується за

наявності певних проблем, які визначаються: недостатньою розробленістю новітніх підходів до професійної діяльності; повільним упровадженням інноваційних технологій у навчально-виховний процес; відсутністю цілісних теоретичних досліджень проблеми санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами у межах професійної діяльності медичних працівників.

Результати вивчення досліджуваної проблеми у професійній діяльності медичної сестри (фельдшерів) дають підстави констатувати наявність протиріч між: швидкими темпами накопичення науково-педагогічних знань та можливостями їх засвоєння майбутніми працівниками охорони здоров'я у їхній просвітницькій діяльності; цілісністю конкретних завдань щодо формування особистості працівника охорони здоров'я і фрагментарністю професійної підготовки в медичному навчальному закладі I-III рівнів акредитації до зазначеного виду професійної діяльності.

Таким чином, гостра потреба вдосконалення професійної підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, необхідність розробки відповідного змісту, ефективних форм, методів означеного напрямку діяльності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **„Підготовка майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка „Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти” (ПК № 0110U002274). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 23.11. 2007 р.) та узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 10 від 18.12. 2007 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх медсестер (фельдшерів) до здійснення санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науковій професійно-педагогічній літературі та практиці діяльності медичних закладів I-III рівнів акредитації.
2. Розкрити сутність і зміст санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами у діяльності медичних сестер (фельдшерів).
3. Визначити й обґрунтувати критерії та рівні готовності майбутніх фахівців до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами.

5. Розробити та впровадити в процес підготовки медичних сестер (фельдшерів) спецкурс „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка медичних сестер (фельдшерів) у навчальних закладах I-III рівнів акредитації.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що процес і результат професійної підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами буде ефективним за умов: забезпечення спрямованості змісту теоретичної й практичної підготовки студентів на основі особистісно орієнтованого підходу; обґрунтування та реалізації авторської моделі підготовки; створення навчально-методичного забезпечення, основою якого є впровадження в навчальний процес спецкурсу „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”.

Методологічну основу дослідження становлять концептуальні ідеї про всебічний розвиток особистості, природу людської індивідуальності; положення особистісно орієнтованого підходу, що розглядає людину як унікальний самосвідомий, відповідальний суб’єкт власного розвитку; концепції реформування та переорієнтації системи професійної освіти й охорони здоров’я щодо розширення сфери відповідальності за збереження здоров’я нації.

Теоретичну основу дослідження складають: сучасні концептуальні положення щодо: філософсько-антропологічних аспектів валеології (С. М. Горбунова); механізмів формування готовності особистості до професійної діяльності (М. І. Дяченко, Л. А. Кандибович); мотивації поведінки і формування особистості (В. Г. Асаєв, О. М. Леонтєв, А. К. Маркова); ставлення до дитини як до особистості та збереження і зміцнення її здоров’я (В. О. Сухомлинський); наукові праці, в яких розкрито своєрідність педагогічної діяльності фахівця (С.С. Вітвицька, Н. В. Кічук, В. А. Ковальчук, Н. В. Кузьміна, А. Ф. Линенко, В. О. Сластьонін, Р. І. Хмелюк); дослідження проблеми активізації пізнавальної діяльності студентів (О. Є. Антонова, О. А. Безпалько, О. В. Волошенко, О. А. Дубасенюк); усвідомлення значущості здорового способу життя (Г. П. Голобородько, Л. М. Завацька, Н. Н. Завидівська, О. М. Маюров, І. А. Федь), соціально-медичних аспектів цього процесу (М. М. Амосов, І. І. Брехман, Ю. П. Лісіцин, В. А. Лішук); визначення ефективних напрямів формування здорового способу життя в національній освіті України (В. А. Бабаліч,

Г. М. Бевз, В. І. Бобрицька, Т. Є. Бойченко, Т. В. Бондар, М. В. Гриньова, А. Д. Дубогай, О. Г. Карпенко, О. П. Плавник); положення основних державних документів щодо санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи серед населення України.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети та перевірки висунутої гіпотези використано такі групи **методів дослідження**: теоретичні (аналіз і систематизація науково-педагогічної та фахової літератури з проблеми дослідження) з метою вивчення стану підготовки медичних сестер/фельдшерів до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; вивчення офіційних державних документів, вітчизняного та зарубіжного досвіду для побудови моделі професійної підготовки медичних сестер до означеного виду діяльності; емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіда, інтерв'ювання, тестування, самооцінка, експертна оцінка) з метою визначення рівня професійної готовності медичних сестер (фельдшерів) до реалізації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; педагогічний експеримент для перевірки ефективності авторської моделі; методи математичної та статистичної обробки з метою аналізу та узагальнення результатів експериментального дослідження і перевірки їх достовірності.

Експериментальна база дослідження. Наукове дослідження проводилося на базі Житомирського інституту медсестринства, Черкаського медичного коледжу, Полтавського базового медичного коледжу, Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного, Лубенського медичного училища. На різних етапах наукового дослідження брало участь 17 викладачів та 778 студентів відділень за спеціальностями „Сестринська справа”, „Лікувальна справа” вказаних навчальних закладів.

Дослідження здійснювалося впродовж 2007–2011 рр. і охоплювало такі етапи:

На першому – *теоретико-аналітичному* (2007–2008 рр.) – вивчено стан розробленості визначеної проблеми в науковій психолого-педагогічній, медичній та методичній літературі, а також у теорії й практиці медичної освіти вітчизняних і зарубіжних медичних закладів I–III рівнів акредитації; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; обґрунтовано гіпотезу; розроблено методика дослідно-експериментальної роботи.

На другому – *діагностико-формульовальному* (2008–2010 рр.) – конкретизовано методика дослідження, проаналізовано навчальні програми за напрямом підготовки „Сестринська справа” та „Лікувальна справа” освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст”, проведено констатувальний етап експерименту з метою визначення рівня готовності медичних сестер (фельдшерів) до реалізації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, розроблено авторську модель підготовки медичних сестер (фельдшерів) до цього напрямку діяльності; запроваджено спецкурс „Санітарно-

гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”, розроблено методичні рекомендації до його вивчення; здійснено формувальний етап експерименту, проведено аналіз проміжних результатів, корекцію експериментальної моделі.

На третьому етапі – *узагальнювальному* (2010–2011 рр.) – проаналізовано та систематизовано результати дослідження, сформульовано основні висновки, оформлено текст кандидатської дисертації, результати впроваджено в навчальний процес вищих навчальних медичних навчальних закладів I-III рівнів акредитації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено структурні компоненти готовності майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до реалізації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; з’ясовано і обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості цієї готовності; розроблено і теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до реалізації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; *удосконалено* зміст, форми і методи професійної підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; *подальшого розвитку* набули наукові положення про сутність та особливості професійної підготовки фахівців медичного профілю у вищих медичних навчальних закладах I-III рівнів акредитації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, розробці та впровадженні в навчальний процес спецкурсу „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”; конкретизації форм і методів санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи медичних працівників зі школярами, розробці методичних рекомендацій до спецкурсу. Матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці медичних сестер (фельдшерів) у вищих навчальних закладах I-III рівнів акредитації.

Упровадження результатів дослідження здійснено в навчально-виховний процес Житомирського інституту медсестринства (довідка № 176 від 16. 06. 2010 р.), Черкаського базового медичного коледжу (довідка № 164 від 06. 05. 2009 р.), Лубенського медичного училища (довідка № 226 від 01. 07. 2009 р.), Вінницького медичного коледжу ім. академіка Д. К. Заболотного (довідка № 183 від 11. 06. 2009 р.), Полтавського базового медичного коледжу (довідка № 327 від 09. 07. 2009 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження представлено у наукових доповідях на науково-практичних конференціях, зокрема *міжнародних*: XII Міжнародному конгресі молодих учених (Тернопіль, 2008), „Здорове

довкілля – здорова нація” (Бердянськ, 2008, 2010), „Освітні технології: філософія, психологія, педагогіка” (Суми, 2009), „Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном” (Горлівка, 2009), 75-й підсумковій Всеросійській науковій конференції студентів і молодих учених з міжнародною участю (Росія, Курськ, 2010), „Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору” (Київ, 2010), «III Жешувські Дні медсестринства. Публічне здоров'я. Медсестринство XXI сторіччя – нові проблеми та перспективи» (Республіка Польща, Жешув, 2010), „Управління в освіті” (Львів, 2011); *всеукраїнських*: „Формування і реалізація здорового способу життя дітей, підлітків та молоді” (Кривий Ріг, 2009), „Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи” (Житомир, 2010), „Менеджмент у медсестринстві” (Житомир, 2010); *регіональних*: „Розвиток медсестринської справи в Україні” (Чернівці, 2007), „Здорове покоління – здоровій сім'ї” (Житомир, 2008), „Філософія сестринської справи” (Тернопіль, 2009), „Загальна практика сімейної медицини” (Житомир, 2009), „Актуальні питання надання якісної медсестринської допомоги населенню” (Тернопіль, 2009), „Актуальні питання сімейної медицини” (Житомир, 2009); під час проходження стажування в коледжі Раскін (Великобританія, Оксфорд, 2010).

Публікації. Результати дослідно-експериментальної роботи викладено у 20 одноосібних публікаціях, 5 – у провідних фахових виданнях України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, списку використаних джерел (298 найменувань), 4 додатків. Загальний обсяг – 315 сторінок, з них основного тексту – 197 сторінок. Дисертація ілюстрована 25 таблицями та 17 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, представлено відомості про організацію і проведення дослідження та апробацію його результатів.

У першому розділі – „**Теоретичні основи підготовки медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами**” – розкрито сутність і структуру поняття „санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота”, проаналізовано основні підходи до вивчення окресленої проблеми.

У результаті наукового пошуку визначено, що у всі періоди розвитку людство турбувало питання способів збереження здоров'я, санітарно-гігієнічного виховання та профілактики захворювань. На сучасному етапі проблему санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами можна розглядати з позиції: соціального,

педагогічного та медичного аспектів. Соціальний аспект передбачає дослідження проблеми санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами на рівні суспільного усвідомлення її значущості. З'ясовано, що практична реалізація державних цільових програм, спрямованих на формування здорового способу життя, відбувається різними шляхами: безпосередньо за участі центральних органів виконавчої влади; спільно з регіональними та місцевими органами виконавчої влади; громадськими організаціями та благодійними фондами.

Висвітлення педагогічного аспекту дослідження окресленої проблеми передбачає зосередження уваги на діяльності медичних працівників у взаємодії із педагогами, спрямованої на розвиток валеологічної освіти, медико-санітарного просвітництва, активних форм пошуку, збереження, зміцнення та розвитку індивідуального здоров'я школярів.

Провідним у дослідженні проблеми підготовки медичних сестер (фельдшерів) до організації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами визначено медичний аспект, який характеризує зміст фахової професійної освіти майбутніх медичних працівників до окресленого напрямку діяльності.

У результаті дослідження з'ясовано, що проблему професійної підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами варто розглядати з позицій гуманістичного, системного, діяльнісного підходів.

Доведено, що профілактична робота – це організація та здійснення медичними працівниками заходів, спрямованих на попередження захворювань, формування здорового способу життя, необхідних санітарно-гігієнічних умінь. Санітарно-гігієнічне виховання у роботі медичної сестри (фельдшера) є складовою профілактичної роботи.

Визначено, що санітарно-гігієнічне виховання і профілактична робота зі школярами є систематичним і цілеспрямованим впливом на особистість вихованців з метою формування у них санітарно-гігієнічних знань, гігієнічно правильної поведінки та вироблення установки на здоровий спосіб життя з метою вдосконалення життєвих навичок.

У ході дослідження обґрунтовано положення про те, що підготовка медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами – це педагогічна стратегія, реалізація якої забезпечує досягнення цілей і завдань сучасної професійної освіти в процесі цілісного пізнання природних, соціально-економічних, історико-культурних, етнічних, екологічних чинників і охорони здоров'я, використання уявлень про них для засвоєння санітарно-гігієнічних знань, гігієнічних навичок щодо ціннісного ставлення до здоров'я і навколишнього середовища, а також культури гігієнічно доцільної поведінки особистості в природних та соціальних умовах.

У другому розділі – **„Модель підготовки медичних сестер (фельдшерів) до**

санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами” – проаналізовано стан підготовки студентів відділень „Лікувальна справа”, „Сестринська справа” у вищих медичних навчальних закладах I-III рівнів акредитації до зазначеної діяльності; розроблено авторську модель, обґрунтовані її компоненти.

На основі аналізу наукових праць і навчальних програм у досліджуваній сфері з’ясовано, що підходи й технології підготовки до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи є недостатньо ефективними.

У новій освітньо-кваліфікаційній характеристиці медичної сестри (2011 року) вперше зазначені вміння щодо пропаганди санітарно-гігієнічних знань та профілактики захворювань, формування здорового способу життя в населення, навчання і виховання свідомого ставлення до здоров’я, як це прийнято в інших країнах світу.

Для визначення можливостей розв’язання завдання підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами здійснено аналіз навчальних програм підготовки фахівців „Сестринська справа”, „Лікувальна справа” та окремих розділів програми для вищих медичних навчальних закладів I-III рівнів акредитації зі спеціальності „Сестринська справа”, в тому числі навчальних предметів „Основи профілактичної медицини”, „Медсестринство в педіатрії”, „Гігієна дітей та підлітків”, „Дитина та навколишнє середовище”.

На основі результатів теоретичного аналізу наукової літератури та стану підготовки медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами визначено складові готовності до цього виду діяльності. Доведено, що готовність майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами – складне інтегральне утворення, що містить ціле-мотиваційний, змістовий, практичний, рефлексивний, особистісний компоненти.

Ціле-мотиваційний компонент передбачає формування у майбутнього медичного працівника потреби в оволодінні змістом, методами і формами санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, розуміння їх значущості та необхідності для професійної діяльності, розвиток інтересу до проблем здоров’я; усвідомлення професійної відповідальності у роботі зі школярами.

Змістовий компонент готовності медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами включає наявність теоретичних знань, необхідних для санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, формування світогляду студентів, набуття соціального досвіду у контексті професійної діяльності зі школярами та їх батьками.

Практичний компонент передбачає сформованість професійних умінь, необхідних для

організації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи: гностичних, організаційних, комунікативних та методичних.

Рефлексивний компонент орієнтований на сформованість у майбутнього медичного працівника вмінь і навичок аналізувати та контролювати емоційно-вольову сферу, оцінювати результати організації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами (самоаналіз, самопізнання, самовдосконалення, самоконтроль результатів своєї діяльності, діяльності учнів, орієнтації на співпрацю та ін.).

Особистісний компонент готовності медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами потребує сформованості таких якостей особистості майбутнього медичного працівника, як спостережливість, відповідальність, співпереживання, врівноваженість, доброзичливість.

Для оцінки готовності медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами обґрунтовано і розроблено критерії та показники оцінювання, а саме: мотиваційний критерій (наявність мотивації до здійснення санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами, усвідомлення суспільної значущості та позитивно-активного інтересу до цієї діяльності, прагнення до самовдосконалення та самоосвіти); когнітивний (обсяг, системність та дієвість знань: психолого-педагогічних, медичних, методичних); операційно-дієвий (сформованість умінь: гностичних, організаційних, комунікативних, методичних); оцінний (здатність проявляти необхідні якості та вміння: самоаналіз і самооцінка професійної діяльності, самостійність і рішучість у прийнятті рішень, творчий підхід). Виділено рівні готовності: низький, середній, високий.

На основі проведеного системного аналізу підготовки медичних працівників та провідних педагогічних ідей професійної підготовки розроблено структурну модель підготовки медсестер (фельдшерів) до організації та здійснення санітарно-гігієнічного виховання й профілактичної роботи зі школярами, яка включає такі компоненти: ціле-мотиваційний, змістовий, технологічно-процесуальний, оцінно-результативний.

Реалізація моделі підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами передбачає дотримання принципів цілісності, системності, інтеграційності, зв'язку теорії з практикою та її поетапне впровадження. Визначено етапи реалізації авторської моделі.

На початковому етапі студенти засвоювали теоретичні знання у сфері санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами у процесі вивчення предметів „Медсестринство в педіатрії”, „Основи профілактичної медицини”, „Загальна гігієна з основ екології”, „Медична психологія” та розробленого спецкурсу „Санітарно-гігієнічне виховання

та профілактична робота зі школярами”.

Основний етап характеризувався подальшим поглибленням теоретичних знань, їх реалізацією на практичних заняттях, застосуванням традиційних та інтерактивних методів навчання (тестові завдання, педагогічні вправи, ділові ігри, тренінги, дискусії, розробка авторських проектів).

Завершальний етап передбачав усвідомлення професійної позиції, формування професійної готовності майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами у системі професійної практики, розробку та впровадження студентами власних проектів із санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи, їх аналіз, самостійну підготовку методичного забезпечення проектів.

У третьому розділі – **„Експериментальна перевірка ефективності підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами”** – представлено програму, методику та організацію дослідження, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

У ході проведення констатувального етапу експерименту зроблено висновок про недостатній рівень сформованості мотиваційного, змістового, практичного та рефлексивного компонентів готовності майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами. Доведено необхідність упровадження моделі підготовки медичних сестер (фельдшерів) у визначеному напрямі.

Експериментальний пошук ефективних форм і методів підготовки до цього виду професійної діяльності засвідчив, що впровадження спецкурсу „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”, який передбачав інтеграцію знань з окресленої проблеми, колективне обговорення проблем, творчі вправи, авторські проекти, проведення виховних заходів у загальноосвітніх закладах, сприяє формуванню в студентів необхідних професійних знань, умінь, ціннісних орієнтацій.

Оцінку ефективності діючих навчальних програм та розробленого спецкурсу з підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами здійснено спеціалістами: організаторами охорони здоров'я, науковцями, фахівцями з шкільної гігієни, співробітниками санітарно-епідеміологічної служби. У ході проведення констатувального етапу експерименту проаналізовано особливості мотиваційної сфери майбутніх медичних працівників щодо проведення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; визначено рівень оволодіння студентами-медиками знаннями, вміннями і навичками; з'ясовано їх здатність до самоаналізу власних знань та готовності до реалізації ідей санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи; виявлено професійно значущі

якості у майбутніх медичних працівників, а також ступінь сформованості у них емоційно-вольових характеристик.

У результаті впровадження авторської моделі, яка передбачала поетапну підготовку медичних сестер (фельдшерів) до здійснення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, визначено позитивну динаміку в їх ставленні до навчання і майбутньої професійної діяльності, сформованості прагнення до вдосконалення, розширення і поглиблення професійних знань, умінь і навичок.

На основі порівняння результатів до і після проведення формувального етапу експерименту виявлено тенденцію зростання рівнів сформованості в студентів компонентів готовності до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами (таблиці 1, 2).

Таблиця 1

Результати сформованості компонентів готовності майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до здійснення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами на початку експерименту

Компоненти Рівні	Ціле-мотиваційний		Змістовий		Практичний		Рефлексивний		Особистісний	
	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%
Контрольна група										
Високий	24	14,4	24	14,4	28	16,8	12	7,2	43	25,7
Середній	77	46,1	74	44,3	76	45,5	66	39,5	79	47,3
Низький	66	39,5	69	41,3	63	37,7	89	53,3	45	27
Експериментальна група										
Високий	29	15,7	30	16,2	30	16,2	10	5,4	39	21,1
Середній	81	43,8	83	44,8	87	47,0	74	40	88	47,5
Низький	75	40,5	72	39	68	36,8	101	54,6	58	31,4

Особливо зросли показники готовності, які характеризують ціле-мотиваційний (від 59,5% до 84,4%) і практичний (від 63,2% до 87,6%) компоненти, у студентів експериментальних груп, що свідчить про збагачення їх мотиваційної сфери та підвищення рівня володіння необхідними гностичними, організаційними, комунікативними та методичними вміннями здійснювати санітарно-гігієнічне виховання та профілактичну роботу зі школярами. У студентів експериментальних груп простежено позитивні зміни

щодо сформованості (середній і високий рівні) змістового (від 61,7% до 97,3%) та рефлексивного (від 45,4% до 84,3%) компонентів готовності до окресленого напрямку професійної діяльності.

Таблиця 2

Результати сформованості компонентів готовності майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до здійснення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами після формувального етапу експерименту

Компоненти Рівні	Ціле-мотиваційний		Змістовий		Практичний		Рефлексивний		Особистісний	
	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%
Контрольна група										
Високий	31	18,6	28	16,8	32	19,2	15	9,0	46	27,5
Середній	78	46,7	77	46,1	83	49,7	71	42,5	82	49,1
Низький	58	34,7	62	37,1	52	31,1	81	48,5	39	23,4
Експериментальна група										
Високий	61	33,0	70	37,8	61	33,0	40	21,6	63	34,1
Середній	95	51,4	110	59,5	101	54,6	116	62,7	114	61,6
Низький	29	15,6	5	2,7	23	12,4	29	15,7	8	4,3

Позитивна динаміка сформованості особистісного компонента готовності на початку і після формувального етапу експерименту спостерігається і в студентів експериментальних груп і контрольних.

Перевірка вірогідності та валідності вибірки і достовірності результатів дослідження здійснювалась на основі використання λ -критерію Колмогорова–Смирнова та методів математичної статистики.

Зіставлення даних, одержаних після формувального етапу експерименту, засвідчує, що найвищих показників готовності досягли студенти експериментальних груп, що підтверджує ефективність упровадження моделі підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

Отже, проведене дослідження підтвердило правильність висунутої гіпотези та ефективність розробленої експериментальної моделі.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження й отримані результати щодо розв'язання проблеми підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами засвідчили ефективність вирішення поставлених завдань і дали підстави для формування таких висновків.

1. На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми з'ясовано, що на різних етапах розвитку людської цивілізації проблема здоров'я підростаючого покоління завжди була актуальною і важливою. Зважаючи на сучасні дослідження науковців про стан захворюваності дітей, особливо школярів, обґрунтовано положення про необхідність взаємодії медичних працівників, педагогів та батьків у розв'язанні проблеми вдосконалення в школярів необхідних життєвих навичок, дотримання санітарних і гігієнічних норм ведення здорового способу життя.

Встановлено, що випускники медичних закладів I-III рівнів акредитації після закінчення навчання в основному працюють у лікувальних закладах, але у випадках, коли медична сестра (фельдшер) здійснює професійну діяльність у загальноосвітній школі, де головне коло її обов'язків пов'язане з профілактичною та оздоровчою роботою школярів, знань, отриманих у медичному навчальному закладі, недостатньо.

2. Доведено, що підготовка майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами є одним із стратегічних завдань професійної освіти і її необхідно розглядати з позицій соціального, педагогічного та медичного аспектів. Визначено, що санітарно-гігієнічне виховання і профілактична робота зі школярами – це систематичний і цілеспрямований вплив на особистість вихованців з метою формування у них санітарно-гігієнічних знань, гігієнічно правильної поведінки та вироблення установки на здоровий спосіб життя з метою формування життєвих навичок. Система санітарно-гігієнічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл вміщує наступні елементи: знайомство з основними санітарно-гігієнічними вимогами та формування гігієнічних навичок відповідно до шкільної програми та в процесі позакласної роботи; санітарно-гігієнічне виховання в сім'ї; усвідомлення учнями значущості здійснення заходів щодо збереження власного здоров'я; контроль санітарно-гігієнічних знань, умінь, навичок.

3. Визначено складові профілактичної роботи, санітарно-гігієнічного виховання: гігієна, санітарія, профілактика, та окреслено їх значення. Сформульовано поняття: санітарно-гігієнічне виховання – це систематичний і цілеспрямований педагогічний вплив на особистість вихованця з метою формування у нього санітарно-гігієнічних знань, гігієнічно-правильної поведінки та вироблення життєвих навичок, установки на здоровий спосіб життя. На основі результатів аналізу філософської, психолого-педагогічної та медичної літератури

визначено структуру готовності медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, яка включає такі структурні компоненти: ціле-мотиваційний, змістовий, практичний, рефлексивний та особистісний.

З'ясовано, що *ціле-мотиваційний* компонент готовності відображає єдність внутрішніх та зовнішніх стимулів: намірів, потреб, мотивів, спонукань, очікувань, установок, ставлень, інтересів та ін. Система знань про сутність, принципи, зміст та механізми санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи формують її *змістовий* компонент. Доведено, що організація і проведення санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами передбачає певну послідовність дій і операцій на відповідних її етапах, визначається конкретними умовами й індивідуальними якостями її реальних учасників. Зміст, послідовність дій та операцій визначає *практичний* компонент готовності, який передбачає сформованість у майбутніх медичних працівників певної системи вмінь та навичок. *Рефлексивний* компонент готовності характеризує рівень пізнавальних здібностей студентів до реалізації санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, їх здатність до саморегуляції й корекції впливу на особистість школяра. *Особистісний* компонент готовності передбачає розвиток якостей особистості студента, які сприятимуть успішній співпраці зі школярами та їх батьками при розв'язанні важливих проблем санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи.

Обґрунтовано критерії оцінювання готовності медичних працівників до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, а саме мотиваційний, когнітивний, операційно-дієвий, оцінний. Виділено рівні готовності: низький, середній, високий.

4. Теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами, структурними компонентами якої є: ціле-мотиваційний, змістовий, технологічно-процесуальний та оцінно-результативний. Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив, що у студентів контрольних та експериментальних груп фіксуються позитивні зміни показників сформованості компонентів готовності здійснювати санітарно-гігієнічне виховання та профілактичну роботу зі школярами, однак у студентів експериментальних груп ці зміни після проведення формувального етапу експерименту виявилися більш вагомими: зменшилася кількість студентів із низьким рівнем (з 40% до 10,3%) та збільшилася із середнім (з 44,9% до 57,8%) і високим (з 15,1% до 31,9%) рівнями готовності.

5. Для забезпечення реалізації авторської моделі та з метою систематизації теоретичних знань і вироблення практичних умінь і навичок студентів було створено

спецкурс „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами”, який передбачав оволодіння майбутніми медичними працівниками методиками санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи у професійній діяльності; визначення найбільш ефективних методів оздоровлення людини; формування вмінь проектувати програми і реалізовувати їх на практиці; підвищення рівня їх обізнаності з медичних, комунікативних, етичних питань, що забезпечує оптимізацію процесу санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

Таким чином, мета експериментально-дослідницької роботи досягнута, виконано поставлені завдання, основні положення гіпотези набули підтвердження. Однак представлена дисертаційна робота не претендує на вичерпне висвітлення досліджуваної проблеми. До перспективних напрямів наукових пошуків можна віднести дослідження спрямованості дисциплін професійно-практичної підготовки до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами у системі післядипломної медичної освіти.

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях автора:

Методичні рекомендації:

1. Горай О. В. Методичні рекомендації до курсу „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами” / О. В. Горай. – Житомир : Вид-во „Наук.-метод. лабораторія ЖІМ”, 2009. – 46 с.

Статті у фахових виданнях:

2. Горай О. В. Педагогічні аспекти підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 42. – С. 92–96.

3. Горай О. В. Особливості санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи серед підлітків / О. В. Горай // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ „ДонНТУ”, 2009. – Вип. 5(155). – Ч. 1. – С. 345–350.

4. Горай О. В. Проблеми вдосконалення підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : РІПО, 2010. – Вип. 7. – С. 108–113.

5. Горай О. В. Основи підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами в загальноосвітніх навчальних закладах / О. В. Горай // Вища освіта України. Тематичний випуск „Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – 2010. – Додаток 4. – Т. II (21). – С. 79–86.

6. Горай О. В. Підготовка майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. „Розвиток особистості та професіоналізму фахівця в системі неперервної освіти в контексті викликів ХХІ ст.” (19–21 жовтня 2011 року, м. Чернівці). – 2011. – № 573. – С. 21–30.

Публікації у **закордонних** виданнях:

7. Olga Goray. The Problems of Training Nurses in the Process of Sanitary Medical Education and Prophylactic Work with Schoolchildren / Olga Coray // Międzynarodowa konferencja naukowa III Rzeszowskie Dni Pielęgniарstwa / Instytut Pielęgniарstwa I Zdrowia Publicznego. – Rzeszow, 2010. – S. 24–25.

8. Olga Goray. Reproductive Health and the Present Time / Victor Shatylo, Vasyl Svyrydiuk, Liudmyla Kozyratska, Olga Gorai // Międzynarodowa konferencja naukowa III Rzeszowskie Dni Pielęgniарstwa / Instytut Pielęgniарstwa I Zdrowia Publicznego. – Rzeszow, 2010. – S. 28–29.

Тези і статті у збірниках матеріалів конференцій:

9. Горай О. В. Проблеми підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Збірник тез XII конгресу Міжнародний медичний конгрес студентів та молодих вчених. – Тернопіль, 2008. – С. 245–246.

10. Горай О. В. Актуальні питання підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Медсестринство. – 2008. – № 2. – С. 39–42.

11. Горай О. В. Основні аспекти педагогічної підготовки медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Здорове довкілля – здорова нація : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. – Бердянськ, 2008. – С. 107–112.

12. Горай О. В. Педагогічні основи підготовки медичних сестер до профілактичної роботи / О. В. Горай // Магістр медсестринства. – 2008. – № 1. – С. 50–55.

13. Горай О. В. Роль середнього медичного персоналу в формуванні здорового способу життя в підлітковому віці / О. В. Горай // Медсестринство. – 2009. – № 2. – С. 34–37.

14. Горай О. В. Основи підготовки медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Вісник Міжнародного дослідного центру „Людина: мова, культура, пізнання”: щоквартальний наук. журнал / ред. колегія В. Є. Андріанов, В. І. Марчик, ред. О. М. Холод. – 2009. – Т. 23 (4). – С. 50–57.

15. Горай О. В. Основні аспекти педагогічної підготовки медичних сестер до

санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка” (17–18 березня 2009 р., м. Суми). – Суми : Сумський обласний інститут післядипл. пед. освіти, 2009. – С. 226–227.

16. Горай О. В. Ідеї та надбання В. О. Сухомлинського як підґрунтя основних аспектів педагогічної підготовки медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай / Актуальні питання сімейної медицини : зб. матеріалів VII Міжрегіон. наук.-практ. конф. / під ред. В. М. Мороз. – Житомир : Полісся, 2009. – С. 333–344.

17. Горай О. В. Актуальні питання підготовки медичних сестер (фельдшерів) до профілактичної діяльності зі школярами / О. В. Горай // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції „Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи”, приурочена до 135-ї річниці заснування Житомирського інституту медсестринства, Житомир, 28 квітня 2010 р. / за ред. В. Й. Шатило. – Житомир : Полісся, 2010. – С. 34.

18. Горай О. В. Підготовка медичних сестер з питань санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Менеджмент у медсестринстві : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Житомир, 2010. – С. 161–162.

19. Горай О. В. Проблеми вдосконалення підготовки майбутніх медичних сестер до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами / О. В. Горай // Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів, 2011. – С. 80–83.

20. Горай О. В. Особливості санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи медичних сестер зі школярами з досвіду Республіки Польща / В. Й. Шатило, В. А. Копетчук, О. В. Горай // Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку XXI століття : зб. наук. праць. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2011. – С. 393–399.

Анотації

Горай О.В. Підготовка медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2012.

Дослідження присвячено проблемі підготовки майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

На основі аналізу сучасного стану медсестринської освіти в Україні розглянуто структуру професійних умінь медичної сестри (фельдшера). Висвітлено підходи до проблеми

підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

З'ясовано сутність і структуру санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; визначено критерії, показники та рівні готовності медичних сестер здійснювати санітарно-гігієнічне виховання та профілактичну роботу зі школярами. Обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність моделі підготовки медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами; реалізовано в процесі навчання спецкурс „Санітарно-гігієнічне виховання та профілактична робота зі школярами” з використанням сучасних освітніх тенденцій і активних методів навчання; виявлено позитивну динаміку змін у показниках означеної підготовки під впливом розробленої моделі.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, гігієна, санітарія, гігієнічне виховання, санітарно-гігієнічне виховання школярів, профілактика, профілактична робота, підготовка медичної сестри (фельдшера) до санітарно-гігієнічного виховання та профілактичної роботи зі школярами.

Горай О.В. Подготовка медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2012.

Диссертационное исследование посвящено проблеме подготовки будущих медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками.

На основе научно-теоретического анализа отечественных и зарубежных исследований выявлено, что проблема подготовки медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками в современном медицинском образовании является одним из стратегических заданий.

Проблему санитарно-гигиенического воспитания и профилактической работы медицинских сестер со школьниками можно рассматривать с позиции таких аспектов: социального, педагогического и медицинского.

Учитывая результаты анализа философской, психолого-педагогической и медицинской литературы, была разработана структура готовности медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками, которая включает следующие структурные компоненты: целе-мотивационный,

содержательный, практический, рефлексивный и личностный.

Мотивационный компонент отображает единство внутренних и внешних стимулов: намерений, потребностей, мотивов, побуждений, ожиданий, установок, отношений, интересов будущих медицинских работников в организации санитарно-гигиенического воспитания школьников. Система знаний о сущности, принципах, содержании и механизмах санитарно-гигиенического воспитания и профилактической работы формируют ее содержательный компонент. Содержание и последовательность действий и операций составляет практический компонент, который предполагает формирование у медицинского работника определенной системы умений и навыков. Рефлексивный компонент характеризует уровень познавательных способностей санитарно-гигиенического воспитания и профилактической работы медицинского работника со школьниками, их способность к саморегуляции и коррекции. Личностный компонент предполагает развитие качеств личности студента, которые помогут ему в будущем успешно сотрудничать со школьниками и их родителями при разрешении важных проблем санитарно-гигиенического воспитания и профилактической работы.

Выявлены критерии оценивания готовности медицинских работников к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками, а именно: мотивационный, когнитивный, операционно-действенный, оценочный. Выделены три уровня готовности: низкий, средний, высокий.

В процессе формирующего этапа эксперимента теоретически обосновано, разработано и экспериментально проверено эффективность модели подготовки медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками. Структурными компонентами модели выделены: целе-мотивационный, содержательный, технологически-процессуальный, оценочно-результативный компоненты.

Экспериментальный поиск форм и методов подготовки в этом направлении профессиональной деятельности подтвердил, что внедрение спецкурса „Санитарно-гигиеническое воспитание и профилактическая работа со школьниками”, который включает интеграцию знаний о проблеме санитарно-гигиенического воспитания и профилактической работы, а также использование различных форм обучения (коллективное обсуждение проблем, творческие упражнения, авторские проекты, проведение воспитательных мероприятий в общеобразовательных заведениях и др.), способствует формированию у студентов необходимых профессиональных знаний, умений, ценностных ориентаций.

В результате внедрения разработанной модели, которая предполагала поэтапность формирования готовности медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками, прослеживается позитивное

изменение мотивации необходимости изучения данного направления будущей профессиональной деятельности, стремление к совершенствованию, расширению и углублению профессиональных знаний, умений, навыков.

Сравнительный анализ полученных результатов формирующего эксперимента свидетельствует об эффективности разработанной модели подготовки медицинских сестер (фельдшеров) к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками.

Ключевые слова: здоровье, здоровый способ жизни, гигиена, санитария, санитарно-гигиеническое воспитание школьников, профилактика, профилактическая работа, подготовка медицинской сестры к санитарно-гигиеническому воспитанию и профилактической работе со школьниками.

Goraj O.V. Nurses' (medical assistants') training for the sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren. – Manuscript.

Thesis on competing a scientific degree of a Candidate of Pedagogical Sciences by the speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professionally Oriented Education. – Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, 2012.

The thesis is dedicated to the problem of nurses' training for the sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren.

The up-to-date state of nursery education in Ukraine, its preventive aspect, is analyzed as well as the structure of professional skills is scrutinized. The approaches concerned the problem of nurses' (medical assistants') training for the sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren are revealed.

The essence and structure of the sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren, the criteria, characteristics and levels of their formation are defined. The model of nurses' (medical assistants') training for the sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren is grounded and experimentally checked up; the optional course „The sanitary-hygienic education and preventive work with schoolchildren” is worked out and introduced into the process of studying with the new educational methods implementation; the levels and criteria of nurses' (medical assistants') training are identified; the dynamics of levels changes under the influence of the experimental model is detected.

Key words: health, healthy way of life, hygiene, sanitation, sanitary training, sanitary-hygienic education of schoolchildren, prevention, preventive work, nurse's (medical assistant's) training for sanitary and hygienic education and prevention work with schoolchildren.